

Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Sciences

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 6, Sayı: 38, Haziran 2019, s. 146-155

ISSN: 2149-0821 Doi Number:<http://dx.doi.org/10.16990/SOBIDER.5085>

Dr. Öğr. Üyesi Osman TEKİR

İzmir Katip Çelebi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve
Kamu Yönetimi Bölümü, osman.tekir@ikc.edu.tr

Büşra YURTKULU

İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Yüksek lisans
öğrencisi

KÜRESELLEŞME DÖNGÜŐÜ ve ÇİN KÜRESELLEŞMESİNİN ULUSLARARASI SİSTEME OLASI ETKİLERİ

Özet

Küreselleşme, uzun bir süreden beri tartıŐılan, ancak üzerinde uzlaŐılan tek ve genel tanımı olmayan tartıŐmalı bir kavramdır. Fakat küreselleşme olgusu ile birlikte birbirini etkileyen, birbirine bağımlı bir küresel ekonomi yarattığı, çeŐitli politika ve kültür biçimlerinin yaŐanması ve yayılmasında mevcut sınırların ve engellerin önemini azaltan bir etkide bulunduğu Őüphe götürmez bir gerçektir.

Küreselleşme her ne kadar günümüzün bir ürünü olarak görünse de Sanayi Devrimi sürecinde Büyük Britanya öncülüğünde ilk dönemini yaŐamıŐtır. İkinci Dünya Savaşı sırası ve sonrasında Amerika Birleşik Devletleri küreselleşmeye liderlik etmiŐtir. Ancak yirmi birinci yüzyılın ilk çeyreğinin ortalarından itibaren, özellikle Donald Trump'ın başkan seğıilmesiyle ABD'nin küreselleşme ideolojisine mesafeli yaklaŐmaya baŐladıđı, bunun yerine Çin'in küreselleşme savunucusu bir ülke olarak ön planda yer almaya baŐladıđı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler:Küreselleşme İngiltere Amerika Birleşik Devletleri Çin Küreselleşmesi ve İpek Yolu

GLOBALIZATION CIRCLE AND THE EFFECT OF CHINA LED GLOBALIZATION OVER INTERNATIONAL SYSTEM

Abstract

Globalization is a contested concept on which there are many discussions and definitions. However, there is a process in which an interdependent economic, political, and cultural interaction, which reduces the importance of borders and blocks.

The first phase of globalization had occurred under the leadership of the United Kingdom after the Industrial Revolution. During and the after the Second World War the USA was the leader of the globalization process. However, since the first of quarter of the 21st century, the USA especially after the presidency of Donald Trump has distanced itself from the globalization process. Instead, China has replaced as a new champion of the globalization.

Key Words: Globalization English The United States of America China's Globalization and New Silk Road

1-GİRİŞ

Küreselleşme terimine ekonomik, siyasal, kültürel veya ideolojik bakış açılarına göre farklı anlamlar yüklendiği, değerlendirmeler yapıldığı, dolayısıyla farklı algıların oluşabildiği bilinmektedir. Küreselleşme sürecinde yaşanan gerek siyasal-kültürel gerekse de ekonomik teknolojik-gelişmeler birçok ülkenin siyasal sistemlerini değiştirmiş, dönüştürmüş, mal ve hizmetin dolaşımının önündeki engelleri kaldırmış veya en aza indirmiştir. Ancak ülkelerin egemenlik kavramına yaklaşımlarının da küresel sisteme liderlik eden ülkeler tarafından yönlendirildiği, bu nedenle ulus devlet yapılarının zayıfladığı/zayıflatıldığı, ayrıca mal ve hizmet dolaşımı gibi çevre sorunları, terörizm, uyuşturucu vb. sorunların da küresel bir nitelik kazandığı konuyla ilgilenenler tarafından ileri sürülmektedir.

Bunun yanında Büyük Britanya ve Amerika Birleşik Devletleri'nin dünya ekonomisine ve siyasetine önderlik ettiği dönemde küreselleşmeye bakış açıları daha fazla zenginlik, daha fazla hegemonya, dolayısıyla küresel sistemin kurallarını kendi çıkarlarına göre şekillendirmek amacını taşırken; günümüzde Suriye, Filistin, Afganistan, Sudan, Türkistan gibi ülke ve toplumların küreselleşmeye bakış açıları siyasal istikrarsızlık, savaş/iç savaş, yoksulluk gibi sorunlara karşılık gelmekte, küreselleşmeyi bu bakış açısına göre yorumlamakta ve değerlendirmektedirler.

Bu çalışmada İngiltere ve arkasından Amerika Birleşik Devletleri'nin liberal ideoloji çerçevesinde küreselleşmeye önderlik ettikleri dönemleri ve bölgesel-küresel dinamikleri, arkasından Çin'in yükselişiyle birlikte küreselleşmenin bir aracı olarak iddialı bir şekilde yeniden canlandırmaya çalıştıkları Yeni İpek Yolu girişimi ve bu girişimin potansiyel etkileri üzerinde durulacaktır.

2-Büyük Britanya ve Küreselleşme Sürecinin İlk Aşaması

Bilimsel literatür, küreselleşme sürecinin başlangıç noktası hakkında birleşik bir yaklaşım sağlamamaktadır. Birçok yazar küreselleşmenin başlangıcının para, yazı ve ticaretin başlamasıyla ortaya çıktığını ifade etmektedir. Bu açıdan bakıldığında küreselleşmenin

başlangıç noktasının Ondokuzuncu yüzyıl olarak kabul edilemeyeceği ortadadır. Günümüzde olduğu gibi eski zamanlarda da küreselleşmenin en büyük hızlandırıcısı ticaret olmuştur. Ticaret olgusunun kendisi en başından beri uluslararası özelliklere sahipti. Ayrıca toplumlar arasında önemli ölçüde mal, hizmet, teknoloji, bilgi, kültür alışverişi gibi unsurlar göz önüne alındığında Büyük İskender'in Asya seferini, Avrupalıların Doğu ve Orta Doğu'yu tanımlarına sebep olan Haçlı seferlerini de küreselleşme evreleri içinde değerlendirmek mümkün olmaktadır.

Burada küreselleşme olgusu ile ilgili üzerinde durulacak olan husus tüm süreçlerin hızla otomatikleştirildiği sanayi devrimiyle birlikte telgrafın ortaya çıkışı, buhar motorları, demiryolları gibi birçok teknolojik buluşun küreselleşme sürecini önemli ölçüde hızlandırdığı, ve bu sürecin liderliğini yapan Büyük Britanya küreselleşmesini başlangıç noktası olarak kabul ederek ekonomik ve politik değerlendirmeleri belli bir zaman dilimi içinde ele alarak analiz ve değerlendirmeleri kolaylaştırmaktır. Ekonomik küreselleşmenin ilk dönemi aynı zamanda liberalleşme süreci ve Laissez-faire hareketi ile aynı zamana denk gelmiştir. Bu, Birinci Dünya Savaşı öncesi dönemde ürünlerin, yatırım sermayesinin ve insanların çok az bir hükümet müdahalesi veya hiç müdahale olmadan hareket edebildiği dönemdir (Sliburyte & Mastcikiene, 2012, s. 595).

Küreselleşme sürecinde teknoloji önemli bir rol oynarken, bu sürecin itici güçlerinden biri olan siyaset, küreselleşme sürecinin başlamasında belirleyici olmuştur (Witt, 2016). Örneğin Britanya'nın 1846 yılında serbest ticarete doğru bir adım atması olarak kabul edilen Mısır Yasası, 1815-1846 yılları arasında, İngiltere'deki tüketimin yaklaşık %90'nın yurt içinde üretildiği, geri kalan %10'unun Kuzey Avrupa'dan ithal edildiği (Ward, 2004, s. 244) dolayısıyla mısır üretimi ve ticaretinin aristokrat toprak sahiplerinin elinde tuttuğu monopol durumdaydı (Richard F. Spall, 1987, s. 216). Siyasi karar alıcılar mısır ticaretinin serbest hale getirilmesi ile ilgili yasanın çıkmasına önderlik ederek Muhafazakar Partinin temel korumacı ideolojisini rafa kaldırmanın yanında iktidardaki aristokrat sınıfın ekonomik çıkarlarını da kesmiş ve serbest ticaretin dolayısıyla küreselleşmenin önünü açan girişimlerden birini başlatmışlardır (Shonhardt-Bailey, 2006, s. 1). Ardından İngiltere'nin Fransa ile 1860 tarihinde yaptığı Serbest Ticaret Anlaşması'yla Avrupa serbest ticaret sisteminin temeli atılmış, diğer birçok Avrupa ülkesi de kendilerini bu serbest ticaret sistemi ile uyumlu hale getirmişlerdir (The Three Waves of Globalisation, 2008).

Daha sonraki süreçte İngiltere, ekonominin ve politikanın ve bir dereceye kadar kültürün küreselleşmesinin erken bir biçiminin temelini atmıştır. Britanya'nın Amerika, Asya, Avustralya ve Afrika'ya yayılan küresel bir imparatorluğu vardı. 1920 ve 1930'larda dünya nüfusunun beşte birini ve dünya topraklarının dörtte birini kapsıyordu ve oran Amerika'daki kolonileri içermiyordu. Ölçeği modern zamanlarda benzersizdi ve küresel olarak İspanya ve Portekiz imparatorluklardan daha geniş bir alana yayılmıştı. Sadece Güney Amerika'da değil diğer bölgelere de güçlü bir şekilde odaklandı. Fransız emperyalizmi Afrika ve Asya'da etkili olmasına rağmen İngilizler kadar yaygın değildi (Martell, 2008, s. 453).

19. Yüzyıldan itibaren bankalar, işletmeler ve bireyler giderek artan bir şekilde dünya kara kütesinin önemli bir bölümünü işgal eden Britanya İmparatorluğu genelinde ticari çıkarlarını takip ettiler. İngiltere, dünyadaki kömürün yaklaşık üçte ikisini, demirin yaklaşık yarısını, çeliğin beşte ikisini, mamül ürünlerin beşte ikisini ve pamuklu kumaşların yaklaşık yarısını üretti. Endüstriyel sanayileşmenin Avrupa ve Kuzey Amerika'ya yayılması ve tropik bölgelerde yeni pazarların açılması ve hammadde kaynaklarının işletilmesi Londra'dan finanse

edildi. İngiltere'nin 1847'de 10.5 milyon Sterlinlik yurt dışı yatırım geliri 1887 yılında 80 milyon Sterline yükselmişti (Evan, 2014, s. 53).

Küreselleşmenin ilk döneminde en büyük ikili ticaret akışı İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri arasındaydı. Anglo-Amerikan ticaret ölçeği 1870-1913 yılları arasında dünya ihracatının %7'sini kapsayan eşsiz bir durumdaydı (Varian, 2018).

Fakat ilk küreselleşme dalgası (veya ilk aşaması) dünya siyaset ve ekonomisini etkileyecek başka olaylarla çakıştı. 19. Yüzyılın sonlarına gelindiğinde “çoğu “küreselleşen ve sanayileşen” Avrupa ülkesinin Afrika'dan bir parça kapıldığını ve 1900 yılında kıtada tek bağımsız ülke Etyopya'nın kaldığı görülmektedir. Benzer şekilde Hindistan, Çin, Meksika veya Japonya gibi daha önce hesaba katılması gereken büyük ülkeler, sanayileşmeye ve küresel eğilimlere uyum sağlayamadılar ya da buna izin verilmedi. Batılı güçler, bağımsız gelişimlerine ya kısıtlama getirdiler ya da sermaye ve teknolojiye erişememeleri nedeniyle başka türlü tüketildiler. Bu nedenle dünyanın küresel bir krizle karşılaşması beklenen bir durumdu ve 1914 yılında Birinci Dünya Savaşının patlaması, yükselen Batı toplumunun, küreselleşme de dahil olmak üzere hemen her şeyine son verdi (Vanham, 2019).

3-Amerikan Küreselleşmesi ve İkinci aşama

İki dünya savaşı arasındaki dönemde Amerika Birleşik Devletleri'ndeki büyük kriz, Güney Amerika'daki ekonomik gelişmenin sona ermesi ve dünyanın birçok yerinde bankaların işlevsiz hale gelmesi küresel ekonominin ve bağlantılarının daha da bozulmasına neden oldu. Ayrıca bütün savaşları sona erdirecek savaş olarak nitelenen Birinci Dünya Savaşının mevcut sorunları çözmemesi yirmi yıl sonra yeni bir dünya savaşının doğuşuna yol açması beklenen bir durumdu.

Britanya İmparatorluğu'nun çökmesinin dünya ekonomisinde derin izler bırakmamasının tek nedeni, Britanyalıların işlevini Amerika Birleşik Devletleri'nin kolayca devralmasıydı (Münkler, 2012, s. 85). Amerika Birleşik Devletleri küreselleşmenin ikinci aşamasında dünyanın önde gelen ekonomisiydi. İkinci Dünya Savaşından sonra küresel düzeyde ekonomik entegrasyonu destekleyen uluslararası düzenlemeler ve örgütler oluşturuldu. Bu düzenlemeler yapılırken ve örgütler oluşturulurken küreselleşmenin itici güçleri olarak kabul edilen siyaset ve liberal ideolojiden geniş ölçüde yararlandı (Witt, 2016). İkinci Dünya Savaşından sonra Amerika Birleşik Devletleri küresel kurallara dayalı bir ekonomik düzen inşa etmeye karar verdi. Bu düzenin temelini serbest ticaretin liberal değerlerini ve hukukun üstünlüğünü koydu (Posen, 2018). Dolayısıyla İkinci Dünya Savaşı'nın sonu küresel ekonomi için yeni bir başlangıç oluşturmuştur. Savaşın sonundaki ilk on yılda Amerika Birleşik Devletleri, bir adayın liberalizmi savunması için gereken belli başlı özellikleri sergiledi. Örneğin küreselleşmeyi geliştirmek için hem en büyük teşvik hem de en büyük kapasiteye sahip hegemon bir gücü elinde bulunduruyordu. En üretken ekonomi olarak, açık ürün pazarlarından en fazla yararlanma imkanı olan ülke konumundaydı. Hem sermaye arzı hem de talebin en büyük kaynağı, aynı zamanda açık sermaye piyasalarından yararlanma olasılığı da en yüksek olanıydı. Gücü, ülkelerin çoğunu ikna etmek ya da iş birliği yapmak, geride kalanı zorlamak ve birkaç muhalifi izole etmek için kullanabildi (Moon, 2005, s. 1). Bu nedenle Amerika Birleşik Devletleri'nin önemli stratejistlerinden Henry Kissinger 1999 yılında yaptığı bir konuşmada “küreselleşme ABD egemenliğinin bir başka şekilde ifadesidir” ifadesini net bir şekilde dile getirmişti (Gindin, 2002).

Birinci Dünya Savaşından önceki dönemde gündemi en fazla meşgul eden bir kavram olan küreselleşme, günümüzdeki küreselleşmeden oldukça farklı bir olguydu. O dönemde ulus ötesi şirketler ve sınır ötesi birleşme ve satın alma işlemleri ufukta bile değildi ve egemen ekonomik aktör ulusal devletlerdi (Dragoljub & Jakovac, 2016, s. 24). İkinci Dünya Savaşından sonra küresel ölçekte hakimiyet mücadelesi çok uluslu şirketler aracılığı ile yürütülürken, yine bu şirketler aracılığı ile küresel ölçekte tek tip üretim sistemi ve tek tip tüketim toplumu oluşturulmaya çalışılmaktadır. Küresel çaplı üretim ve pazarlama ağına sahip bu kuruluşlar, daha da büyütülürken, diğer taraftan faaliyet gösterdikleri ülkelerde ekonomik ve siyasal alanda tek egemen güç haline gelmişler veya getirilmişlerdir (Magstadt & Schotten, 1998, s. 547). 20. Yüzyıl sonunda neoliberalizm (neoklasikçilik) olarak adlandırılan parasalcılık temel ekonomik politika haline geldi. Bu süreç, büyük sermaye birikimine, birleşme ve satın alma işlemlerinin merkezileşmesine ve devasa şirketlerin kurulmasına yol açtı. Amerikan sınır ötesi şirketlerin %0,01'inin ABD dışındaki toplam karlarının %50'sini oluşturduğu ifade edilmektedir (Dragoljub & Jakovac, 2016, s. 24).

Dünyanın geri kalanıyla olan ekonomik angajman, ABD'nin ekonomik canlanmasında kilit bir rol oynamıştır. Çoğu yabancı malın sıfır veya düşük bir tarife ile ithal edilmesine izin veren açık sınırlar, enflasyonun kontrol altında tutulmasına yardımcı olmuş ve "küreselleşme" olarak bilinen, dünyanın geri kalanıyla ekonomik olarak karşılıklı bağımlılığı arttırmıştır (Litan, 2000). Amerikan normları veya değerleri arasında öne çıkan, serbest piyasa kapitalizmine (ekonomik neoliberalizm) ve "Washington Konsensüsü" olarak adlandırılan politik demokrasiye bağlılıktır. Buna göre "demokratik kapitalizm" dünya çapında kabul görecektir ve küresel bir pazar oluşturacaktı, tek bir doğrultuda farklı ekonomiler ve kültürler var olacaktı. Fakat bunun bir ütopya olduğu yönünde de eleştiriler de beraberinde gelmiştir (Sweney, 2005, s. 323).

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra uluslararası ticaret 1950-1973 yılları arasında dünya mal ihracatının yıllık %8'den fazla artmasıyla rekor bir genişleme sürecine girmiştir (Report, 2008, s. 15). Küresel entegrasyonu yönlendiren temel güçler teknolojik yenilikler, daha geniş politik değişimler ve ekonomik politikalar olmuştur. Teknolojik yenilikler, küreselleşmenin itici güçleri arasındaki ulaşım ve iletişim hızını arttıran ve maliyetleri düşüren yapılan buluşlardı. Bunlar, jet motorunun gelişimini ve havacılıkta insanları ve malları taşımak için evrensel kullanımını ve uluslararası taşımacılıkta konteynerlerin kullanılmaya başlanmasını içeriyordu. Karayolu alt yapısına yapılan büyük yatırımlar, Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'daki yük kamyonları büyük ticari kazançların elde edilmesine olanak sağlamıştır. Diğer çarpıcı değişim bilgi ve iletişim teknolojisindeki devrimdi. Mikroişlemci, kişisel bilgisayar ve cep telefonu gibi yeni ürünler derin sosyo-politik ve ekonomik dönüşüme katkıda bulunmuştur (Report, 2008, s. 20).

4-Küreselleşmede Son Aşama ve Çin'in Yükselmesi

Küreselleşme konusunda İkinci Dünya Savaşından sonra ideolojik bir bölünme yaşanmıştı. Bir tarafta Amerika Birleşik Devletleri öncülüğünde Batı Avrupa ülkelerinde kabul gören liberal ideoloji etrafında örgütlenmiş, ABD'nin 1944 yılı Bretton Woods iş birliğini kabul eden ve daha sonrasında savaşta yıkım görmüş ekonomilerin Marshall yardımları ile ekonomilerini düzeltme yoluna girmiş ülkeler vardı. Diğer tarafta ise Sovyetler Birliği'nin önderlik ettiği Doğu Avrupa ülkelerinden oluşan Varşova paktı bulunmaktaydı. Doğu ve Batı arasındaki bu ayırım, Berlin Duvarı'nın inşa edilmesi ve Küba krizi ile 1960'ların başında zirveye ulaştı. Ancak daha sonra 1970'lerin sonunda Çin'in gerçekleştirdiği ekonomik reform,

ardından Berlin Duvarı'nın yıkılması ve Sovyetler Birliği'nin çöküşüyle birlikte küresel ekonomik entegrasyonun önündeki en önemli engeller ortadan kalkmış oldu. Berlin Duvarı'nın yıkılması küreselleşmenin üçüncü aşaması veya dalgası olarak görülebilir (The Three Waves of Globalisation, 2008).

Fakat bu küreselleşme dalgası özellikle Batı'da birçok orta sınıf işçi arasında ekonomik eşitsizlik, sosyal istikrarsızlık yaratsa da, (ve bazı ülkelerde) ekonomik büyümeye ve daha ucuz ürünlere ulaşmayı kolaylaştırırsa da kitlesel göçlerle sonuçlanan siyasal ve ekonomik istikrarsızlık temelinde bir sistemi getirdi. Bunun yanında günümüzde zirveye ulaşan ticaret savaşları, korumacılık ve göç sorunu birçok ülkeyi önemli sonuçlarla karşı karşıya getirdi.

Uluslararası sistemin politik değerleri ve ekonomik normlarının değişken olması, muhtemelen Soğuk Savaş döneminden sonra, küresel finans krizi milliyetçiliğin ve korumacılığın küresel politikada yeniden canlanmasına neden oldu. Birleşik Krallıkta Brexit, Amerika Birleşik Devletleri başkanı Trump'ın küreselleşme karşıtı söyleminden önce “önce Amerika” söylemine yol açan siyasal gelişmeler, küreselleşmenin Batıda milliyetçilik, korumacılık ve ayrımcılık taraftarlarınca ele geçirilmesine neden oldu (Khan, Sandano, Pratt, & Farid, 2018, s. 2).

Çin Halk Cumhuriyeti, 1970'lerin sonunda reform döneminin başlangıcındaki yarı çevresel bir durumdan başlayarak, ABD liderliğindeki liberal dünya düzeninin meşruiyetini kabul ederek uluslararası değerler zincirine ve iş bölümüne entegre olmayı başarmıştı. Anakara Çin'in 1980'li yıllardaki ekonomik yükselişinden önce Kuzeydoğu Asya'daki ekonomilerde, özellikle Japonya, Güney Kore ve Tayvan başta olmak üzere diğer Doğu Asya ülkelerinde böyle bir süreç yaşanmıştı (Zhang, 2017). Çin, özellikle son on beş yıldaki hızlı tempolu dönüşümlerde, neredeyse her alanda küresel bir güç haline geldi. 2002'den önce ve takip eden on yılın büyük bir bölümünde Çin, mal ihracatçısı iken günümüzde sermaye ihracatçısı durumuna geldi (Lehmann, 2015).

Çin, ekonomik büyüme ve gelişmeyi desteklemek amacıyla gerçekleştirdiği reformlarla 800 milyona yakın insanı orta gelir seviyesine yükseltti. Günümüzde dünyanın ikinci büyük ekonomisine sahiptir ve önümüzdeki 20 yıl içinde ABD'nin GSYİH'nı geçmesi beklenmektedir. Satın alma gücü paritesi açısından ölçüldüğünde, Çin ekonomisi ABD'yi aşmış durumdadır (Singh, 2018). Çin'in toplam GSYİH'sı ABD'nin yaklaşık üçte biri olmasına rağmen, 25 trilyon dolarlık satın alma gücü ile ABD'nin üçte birini aşmaktadır. Çin, küresel ekonominin iki katı oranında büyümektedir ve gerek nüfusuyla gerekse de ekonomisiyle dünyanın en büyük tüketici pazarı olmaya aday bir ülke konumundadır. Bloomberg'e göre, 2028 yılına kadar Çin, GSYİH ile ölçülen dünyanın en büyük ekonomisi olarak ABD'yi geçecektir (Saetren & Marston, 2018). Çin'in bu yükselişinde Çin yönetimi ile küresel kapitalist güçleri arasında beklenmedik ve ilginç ittifakın önemli bir etkisi vardır (Li & Scherer, 2017, s. 210).

Önceki döneme kıyasla, Çin'in dış politika yönü son birkaç yıl içinde, özellikle de 2008 yılından sonra önemli ölçüde değişmiş ve günümüzde daha iddialı ve küresel bir şekilde hareket etmektedir. Bu nedenle küreselleşme karşıtı dalganın getirdiği riskleri üstlenmekten kaçınmaktadır. Dünyanın en büyük ihracatçısı ve ihracat fazlası veren az sayıdaki ülkeden biri olarak Çin, 1990'lardan bu tarafa ticaret korumacılığının en fazla zarar gören ülkesi olmuştur. Ticari korumacılık ve ticaret daralması arasındaki kısır döngünün Çin için daha yıkıcı

olabileceği dile getirilmektedir. Bu nedenle serbest ticareti yaymak ve ticari korumacılığın yayılmasını engellemek için diğer ülkelere kıyasla daha fazla gayret etmek durumundadır. Bu anlamda mevcut dünya kurallarının adaletsizliğinden haberdar olarak Çin, serbest ticaretin savunucusu olmak zorundadır (Xinyu, 2016). Nitekim Çin devlet başkanı Xi Jinping 17 Ocak 2017 tarihinde Davos'ta yaptığı konuşmada “ekonomik küreselleşmenin yeni sorunlar yarattığı doğru. Fakat bu, ekonomik küreselleşmeyi bir bütün olarak ele almamanın gerekçesi olamaz. Aksine küreselleşmeye ayak uydurarak rehberlik etmeli, olumsuz etkilerini hafifletmeli ve faydalarını tüm ülkelere ve toplumlara yaymalıyız” ifadelerini kullanmıştır. Çin, günümüzde küreselleşmeyi destekleme politikaları çerçevesinde küreselleşmenin en büyük motoru ve en önemli yararlanıcısı olmuştur (Woetzel, Lin, Seong, Madgavkar, & Lund, 2017, s. 2).

Çin küreselleşmesinin örneği, Çin devlet başkanı Xi Jinping tarafından tasarlanan ve bölgede yer alan çok sayıda ülkeyi birbirine bağlamayı amaçlayan Kuşak ve Yol Girişimi, popüler kullanımıyla Yeni İpek Yolu projesi, Çin'deki küreselleşmenin büyümesinin nedenlerinden biridir ve bu girişim Çin liderliğindeki ticaret ağı, büyük, orta ve küçük işletmelerin potansiyellerini gerçekleştirebilmeleri yol açacak ve Asya'da basit ve geniş bir şekilde ticaret yapmalarını sağlayacaktır (Lu, 2018). Yeni İpek Yolu girişimi ile ilgili kısa bilgiler vermek Çin küreselleşmesini ve Amerika Birleşik Devletleri ile yaşanan ticaret savaşlarını anlamak için yararlı olacaktır.

4-1 Çin'in Küreselleşmesinde İpek Yolu'nun Önemi

İlk tarihi örnek orijinal İpek Yoludur. Orijinal İpek Yolu MÖ. 200'lü yıllardan MS: 14. Yüzyılın sonlarına kadar Çin'i Batı'ya bağlayan dünyanın en önemli ticaret güzergahlarından biriydi. İpek Yolu'nun geçtiği güzergahlar Doğu ve Batı'daki birçok ülke arasında ekonomik ve kültürel alışverişi kolaylaştırmış, ağırlıklı olarak barut, porselen ve tabii ki ipek gibi Çin mallarının taşınmasına odaklanmıştı. Doğu ve Batı arasındaki iletişimi ve iş birliğini sembolize eden “İpek Yolu Ruhü”, dünyadaki tüm ülkeler tarafından paylaşılan tarihi ve kültürel bir miras olarak önemli işlev görmüştür (Ge, 2018, s. 2).

2013 yılında Çin devlet başkanı Xi Jinping tarafından Kazakistan ve Endonezya ziyaretleri sırasında duyurulan Eski İpek Yolları'nın canlandırılmasıyla ilgili proje küresel düzeyde önemli ses getirmiştir. “kapsamlı istişare, ortak katkı ve ortak çıkarlar” olmak üzere üç ilkeyi temel alarak ortaya çıkan Yeni İpek Yolu girişiminin, dünyayı yeniden canlandırmak suretiyle politika koordinasyonu, tesislerin bağlanabilirliği, engelsiz ticaret, finansal entegrasyon ve insanlar arası iletişimi desteklemeye odaklandığı (Ying, 2017) ifade edilmektedir.

Projenin amaç ve hedeflerine bakıldığında, yol güzergahları boyunca iş birliği mekanizmaları ve piyasa sinerjileri oluşturarak Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının bağlantısını teşvik eden, diplomatik, ekonomik, kültürel bir girişim olduğu görülecektir. İpek Yolu projesiyle birlikte, Çin, siyasi ve ekonomik kalkınma hedefini belirlerken ekonomik gücünü şimdiye kadar var olan çevrenin ve çerçevenin dışına taşımıştır (Demissie, 2018, s. 69).

Çin'in küreselleşmemiş ya da küreselleşmede uyum sağlamakta zorlanan bölgeleri alt yapı yoluyla bağlamaya çalışması, dünyanın gördüğü en önemli ve kapsamlı projelerinden bir olarak görülmesine sebep olmuştur. Daha önce de değinildiği gibi Birinci Dünya Savaşından önce İngiltere küresel bir güçtü. Ancak Almanya zenginlik ve teknolojik açıdan İngiltere'ye rakip oldu. Günümüzdeki Çin gibi Almanya hem karada hem denizde İngiltere ile rekabet

edebilmek için canlandırılmak istenen Yeni İpek Yolu'na eşdeğer Berlin-Bağdat demir yolunu tasarladı (James, 2019). Çin devlet başkanı Xi Jinping de Yeni İpek Yolu'nun canlandırılması girişimi ile Çin'e küresel düzeyde yeni bir politika belirleme ve küresel yükselişe yönelik hedeflerle uygun bir politika sürecini başlatma amacı taşımaktadır. Yeni İpek Yolu girişimi, Çin'in yükselişinin ve küresel arenadaki artan gücünün bir yansıması olarak değerlendirilmektedir (Yu, 2017, s. 355). Yeni İpek Yolu girişimi Çin'deki küreselleşmenin büyümesinin nedenlerinden biridir ve bu girişim ilgili ülkelerin ticareti daha basit bir şekilde yapmalarını sağlayacaktır (A Changing Nation: The Effects of Globalization on China, 2018).

Yeni İpek Yolu girişimi, değer zincirlerini ve küresel ekonomiyi yöneten ve yönlendiren kuralları yeniden düzenleyerek, Çin özellikleri ile küreselleşmeyi teşvik eden bir proje niteliğindedir (Galvan, 2016). Çin'in böyle bir proje ile ortaya çıkması kuşkusuz başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere küresel ekonomik ve siyasi dengeleri etkileyecektir.

5-SONUÇ

Çin'in Mao'nun ölmesiyle birlikte 1970'lerin sonlarından itibaren yeni bir üretim modeline geçmesi ve reform politikalarıyla ortaya çıkması ve yükselişi, dünyadaki dengeleri sarsacak bir nitelik kazanmıştır. Bu da gerek hegemon güç olarak Amerika Birleşik Devletleri gerekse de Batı medeniyeti nezdinde birtakım endişelerin oluşmasını da beraberinde getirmiştir. Günümüzde bu endişelerin bir dışı vurumunun, Trump'ın Amerika Birleşik Devletleri başkanı seçilmesi ile birlikte başlayan ticaret savaşlarını başlatması ve diğer askeri, ekonomik, siyasal alanlardaki rekabetin yoğunlaşması olarak değerlendirmek mümkündür. Özellikle Çin küreselleşmesinin önemli bir aracı olarak kabul edilen Yeni İpek Yolu girişimi güzergahı üzerinde yer alan ülkelerdeki gerek siyasi gerekse de ekonomik istikrarsızlıkların bir süper güç olarak Amerika Birleşik Devletleri'nin bu girişimi engelleme çabaları olarak değerlendirildiğine dair analizler literatürde çok fazla yer almaktadır. Başta Akdeniz olmak üzere Çin'in özellikle enerji yönünden anlaşması ve bağlantısı olan ülkelerde ve Kuşak ve Yol güzergahlarında siyasal istikrarsızlıkların ve baskıların yoğunlaştığı gözlemlenmektedir. Bunun yanında Çin teknolojik şirketlerine uygulanan yaptırımlar, Çin'in de bunlara karşılık vermesi yirmi birinci yüzyılın ilk çeyreğinde dünyanın yeni bir uluslararası düzene doğru gittiği ile ilgili analizlerin artmasına neden olmaktadır.

Çin'in yükselişi ve Amerika Birleşik Devletleri'nin İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra oluşturduğu küresel sisteme alternatif bir sistem oluşturma çabaları başarıya ulaşsa da başarısız kalsa da küresel etkileri derinden hissedilecektir.

KAYNAKLAR

- A Changing Nation: The Effects of Globalization on China*. (2018, Mart 13). www.rsm.global: www.rsm.global/insight/deglobalization/changing-nation-effects-globalization-china. Erişim Tarihi: 21.03.2019.
- Demissie, A. (2018). Special Economic Zones: Integrating African Countries in China's Belt and Road Initiative. M. Mayer, *Rethinking the Silk Road* (s. 69-84). Singapur: Palgrave Macmillan.
- Dragoljub, S., & Jakovac, P. (2016). Dialectics of globalization and the future of capitalism, *Globalization: economic, political and social issues* (s. 21-32). Newyork: Nova Publisher.

- Evan, T. (2014). *Chapters of European Economic History*. Charles University in Prague.
- Galvan, B. M. (2016). *All Roads Lead to Beijing How will the Belt and Road Initiative overcome roadblocks to success?* <http://www.bjreview.com>: http://www.bjreview.com/Business/201612/t20161216_800074801.html. 22 Aralık. Erişim Tarihi:15.07.2018.
- Ge, J. (2018). The Silk Road: Historical Geographic Background and Outlooks. E. Liu (Dü.) içinde, *China's Belt and Road Initiatives, Economic Geography Reformation* (s. 1-14). Shanghai: Shangai Jiao Tong University Press, Springer.
- Gindin, S. (2002). Social Justice and Globalization: Are They Compatible. *Monthly Review an Independent Socialist Magazine*.
- James, H. (2019). *The New-Old Globalization*. <https://www.project-syndicate.org>: <https://www.project-syndicate.org/commentary/europe-china-belt-and-road-by-harold-james-2019-04>. 2 Nisan. Erişim Tarihi:13.05.2019.
- Khan, M. K., Sandano, I. A., Pratt, C. B., & Farid, T. (2018). China's Belt and Road Initiative: A Global Model for an Evolving Approach to Sustainable Regional Development. *Sustainability*, 1-20.
- Lehmann, J.-P. (2015). *Globalization With Chinese Characteristics -- What Are The Prospects?* <https://www.forbes.com>: <https://www.forbes.com/sites/jplehmann/2015/06/29/globalization-with-chinese-characteristics-what-are-the-prospects/#430fcdd85852>, 29 Haziran, Erişim Tarihi:13.05.2019.
- Li, Y. &. (2017). Trade and the New Silk Road: Opportunities, Challenges and. *Journal of Chinese Economic and Business Studies*, 205-213.
- Li, Y., & Schmerer, H.-J. (2017). Trade and the New Silk Road: opportunities,. *Journal of Chinese Economic and Business Studies*, 205-213.
- Litan, R. E. (2000). *The "Globalization" Challenge: The U.S. Role in Shaping World Trade and Investment*. <https://www.brookings.edu>: <https://www.brookings.edu/articles/the-globalization-challenge-the-u-s-role-in-shaping-world-trade-and-investment/>, 1 Mart, Erişim Tarihi:20.05.2019.
- Lu, H. (2018). *A changing nation: the effects of globalisation on China*. <https://www.rsm.global>: <https://www.rsm.global/insights/deglobalisation/changing-nation-effects-globalisation-china>, 13 Mart, Erişim Tarihi: 12.05.2019.
- Magstadt, T. M., & Schotten, P. M. (1998). *Understanding Politics: Ideas, Institutions, and Issues*. Newyork: Wadsworth Publishing.
- Martell, L. (2008). Britain and Globalization. *Globalizations*, 5(3), 449-466.
- Moon, B. E. (2005). The United States and Globalization: Struggles with Hegemony. *Political Economy and the Changing Global Order*, 1-15.
- Münkler, H. (2012). *İmparatorluklar Eski Roma'dan ABD'ye Dünya Egemenliğinin Mantığı*. (Z. A. Yılmaz, Çev.) İstanbul: İletişim Yayıncılık.

- Posen, A. S. (2018). The Post-American World Economy Globalization in the Trump Era. *Foreign Affairs*, 1-14.
- Report, W. t. (2008). *Trade in a Globalizing World*. World Trade Organization.
- Richard F. Spall, J. (1987). Landlordism and Liberty: Aristocratic Misrule and the Anti-Corn-Law League. *The Journal of Libetration Studies*, 8(2), 213-236.
- Saetren, W., & Marston, H. (2018). *Washington Must Own up to Superpower Competition With*. thediplomat.com: <https://thediplomat.com/2018/03/washington-must-own-up-to-superpower-competition-with-china/>, 8 Mart, Erişim Tarihi: 13.01.2019.
- Shonhardt-Bailey, C. (2006). *From the Corn Laws to Free Trade: Interests, Ideas, and Institutions in Historical Perspective*. London: The MIT Press Cambridge.
- Singh, A. (2018). *China's rise threatens U.S. imperialism, not American people*. mronline.org:: <https://mronline.org/2018/04/09/chinas-rise-threatens-u-s-imperialism-not-american-people/>, 9 Nisan, Erişim Tarihi: 12.05.2019.
- Sliburyte, L., & Mastcikiene, R. (2012). Globalization in Western Europa and The Baltic States: A Historical Perspective. *Economics and Management*, 17(2), 594-601.
- Sweney, S. (2005). *Europa, the State and Globalization*. London and Newyork: Routledge.
- The Three Waves of Globalisation*. (2008). archive.nordregio.se: [archive.nordregio.se: archive.nordregio.se/en/Metameny/About-Nordregio/Journal-of-Nordregio/2008](http://archive.nordregio.se/en/Metameny/About-Nordregio/Journal-of-Nordregio/2008).
- Vanham, P. (2019). *A Brief History of Globalization*. www.weforum.org: <https://www.weforum.org/agenda/2019/01/how-globalization-4-0-fits-into-the-history-of-globalization/>, 17 Ocak, Erişim Tarihi: 10.05.2019.
- Varian, B. D. (2018). Anglo-American Trade Costs During the First Era of Globalization: The Contribution of a Bileteral Tariff Series. *The Economic History Review*, 71(1), 190-212.
- Ward, T. (2004). The Corn Laws and English Wheat Prices, 1815-1846. *Atlantic economy journal*, 32(3), 245-255.
- Witt, M. A. (2016). *The End of Globalization*. [https://knowledge.insead.edu: https://knowledge.insead.edu/economies/the-end-globalisation-5046](https://knowledge.insead.edu/economies/the-end-globalisation-5046), 22 Kasım, Erişim Tarihi: 13.02.2019.
- Woetzel, J., Lin, D.-Y., Seong, J., Madgavkar, A., & Lund, S. (2017). *China's Role in the Next Phase of Globalization*. Şanghay, Singapur: Mckinsey Global İnstitute.
- Xinyu, M. (2016). *Facing Up To Anti-Globalization*. Pekin: Beijing Review.
- Ying, L. (2017). *More Globalized and Opened Up The Belt and Road Initiative advances economic globalization and China's further opening up*. [http://www.bjreview.com: http://www.bjreview.com/Opinion/201705/t20170508_800095605.html](http://www.bjreview.com/http://www.bjreview.com/Opinion/201705/t20170508_800095605.html)., 11 Mayıs, Erişim Tarihi: 15.05.2018.
- Yu, H. (2017). Motivation behind China's 'One Belt, One Road' Initiatives and Establishment of the Asian Infrastructure Investment Bank. *Journal of Contemporary China*, 26(105), 353-368.
- Zhang, W. (2017). Chinese Capitalism and the Maritime Silk road: A world-System Perspective. *Geopolitics*, 22(2), 310-331.